

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ulica Machiavelli 22-II - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 30-39 —
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta 18 —
CENA: posamezna številka L 20. — Naročnina:
mesečno L 85, letno L 1.020. — Za inozemstvo:
mesečno L 150, letno L 1.800. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto V. - Štev. 15

Trst - Gorica 13. aprila 1951

Izhaja vsak petek

Veseli se naše razdvojenosti

Gorica, 13. aprila 1951.

Poleg komunistov smo mi Slovenci v Italiji oblastvom in sploh skoro vsej italijanski javnosti najbolj nezaželena bitja. Prav za prav moramo poudariti, da gre vse to sovraštvo v prvi vrsti in brezpogojno nam Slovincem, ker bi se s komunisti vsi ostali Italijani radi in prej spravili kot pa z nami. Saj je večkrat sam ministrski predsednik De Gasperi z vso milobo besede pozval svoje komuniste, naj bodo predvsem Italijani. Ni jim rekli, naj ne bodo komunisti, ampak samo, naj bodo predvsem Italijani. To pomeni, da komunisti so lahko!

Zato pravimo, da je pokrajinski volivni zakon naperjen ne samo proti komunistom, ampak tudi proti nam Slovincem v Italiji. Volivna okrožja so nalašč tako določena, da bi res Slovinci ne prišli kje do večine. Poleg tega, kar so slovenski časopisi že povedali o krivicah, ki se nam godi, in pokazati pristojnim odgovornim vladnim funkcionarjem, zlasti gospodu prefektu, krivico, ki so nam jo storili, moramo povedati še to. Gospod prefekt nam je odgovoril, ko smo se pritožili, ker ni bila upoštevana naša zahteva za postavitev slovenskih volivnih okrožij, da je pisal v Rim, da med Steverjanom in Sovodnjami teče Soča. Toda Soča teče tudi med Gorico na eni strani in Ločnikom, Podgoro, Pevmo, Oslavjem in Sentmavrom na drugi. Pa vendar ne tvorijo ti kraji na desnem bregu Soče svojega posebnega okrožja zase! In ker je bil v Rimu sprejet načrt postavitve volivnih okrožij, kakor ga je postal vladi gospod prefekt, smo dolžni povedati gospodu prefektu, da ni predlagal vladi postavitve takih volivnih okrožij, ki jih zakon predvideva in zahteva. Sedaj smo si ta zakon natančno prečitali in preštudirali ter ugotovili iz pojasnil in tolmačenj, ki so bila dana v poslanski zbornici, da prav za prav morajo biti volivna okrožja postavljena tako, da bodo v pokrajinskem svetu zastopani vsi kraji pokrajine, torej tudi slovenski kraji. Zadostovalo bi, da bi oblastva spoštovala določila pokrajinskega volivnega zakona, pa bi Slovinci lahko imeli dve volivni okrožji. Eno bi tvorili na primer občina Steverjan z vsemi kraji goriške občine na desnem bregu Soče, to je Oslavje, Sentmaver, Pevma, Podgora, Ločnik, Gradiškuta, in poleg teh še Standrež. Drugo pa Sovodnje z Doberdobom in nekaj furlanskih vasi, kjer bivajo tudi Slovinci.

Določila in namen zakona pa ne spoštujejo niti oblastva, zato ni čudno, da so demokracija, svoboda in enakopravnost gesto brez pomena in v zasmevanje človeških pravic. Hvala Bogu, nismo Slovinci nikoli klonili pred sovražnikom, zlasti ko smo bili v nevarnosti. Se manj klonimo sedaj, pri tej novi očitni krivici, ki se nam godi na volivnem polju! Zlasti ne sedaj, ko se naši sovražniki veselijo ideološke in politične razdvojenosti Slovincem v Italiji. Računajo torej, da bomo pozabili na skupno obrambo skupnih koristi in si obetajo naš popoln poraz in njihovo stoddostno zmago. »Negotove so pozicije... aeznatnih slovenskih grupacij, ki se ločijo v komuniste in »beles in se ne ve, kam pojdejo iskat pomoči in zaveznikov.« Tako piše tržaški »Giornale del Lunedì od 9. t. m.

Stokrat poudarjajo razni listi in razne italijanske osebnosti, da so občinske in pokrajinske volitve samo upravna zadeva. Stokrat so De Gasperi in njegovi ministri in drugi funkcionarji pozvali svoje komuniste, naj bodo predvsem Italijani, in večkrat je znani prof. Di-gianantonio izjavil na občinski seji na goriškem gradu, da so v obrambi italijanstva proti Slovincem tesno povezani skupaj vsi Italijani tudi komunisti. Napravil je z rok-ma gesto, kot bi hotel dejanski o-bjeti oba zastopnika italijanskih kominformistov. Le mi Slovinci ne bi smeli misliti na skupno obrambo naših skupnih koristi... Tako zahtevajo in si obetajo vsi Italijani. To pa zato, da ne bomo imeli v pokrajinskem svetu niti enega svojega zastopnika, ki naj bi opazoval, kako trajo naš denar in zapostavljajo koristi naših občin. Kako moramo Slovinci samo davke plačevati, ne da bi imeli kaj koristi od tega!

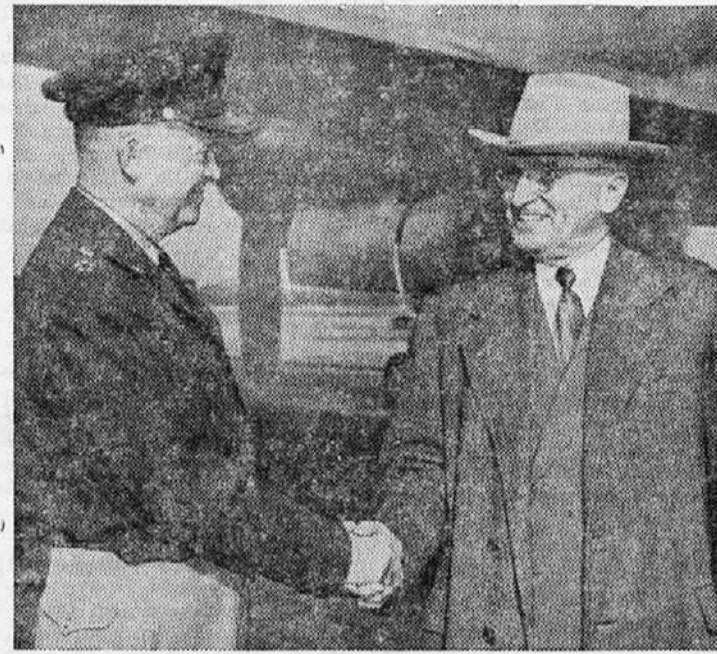
Kaj pa če se Italijani topot-motijo? Kaj pa če se bodo slovenski volivci zavedali svoje prave dolžnosti kot že marsikdaj prej v skupni nevarnosti in pred skupnim na-

Druga obletnica podpisa Atlantskega sporazuma

Pretekli sta dve leti, odkar je 4. aprila 1949 12 atlantskih držav podpisalo severnoatlantsko obrambno pogodbo. Te države so: Belgija, Kanada, Danska, Francija, Velika Britanija, Islandija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska in Združene države. Od 4. aprila 1949 do danes je prišlo do svetovnih dogodkov, ki so vzbudili pozornost druge po svetu in daleč od atlantskega področja. Vendar se zaradi njih danes ni prav nič zmanjšala zgodovinska in sedanja važnost sporazuma, ki so ga podpisale države atlantske skupnosti. Nasprotno, z razvojem časa pomen in važnost atlantskega sporazuma stalno naraščata in prav sedaj sta bolj živa in očitna kot kdaj koli poprej.

Te dni je izdal poročilo Charles Wilson, ravnatelj ameriške obrambne mobilizacije, v katerem pravi, da so evropske države atlantskega sporazuma v teh dveh letih po podpisu pogodbe podvojile svojo vojaško izdelavo in jo nameravajo spet podvojiti v tekočem letu. Isto poročilo na to poudarja, da imajo evropske države atlantskega sporazuma sedaj pod orožjem 2.000.000 mož, druga dva milijona pa predstavljajo rezervisti, ki so že izvežbani ali ki se še vežbajo. Za njimi stoje pa še ameriške oborožene sile, ki bodo koncem junija dosegle 3,5 milijona mož.

Vojaški pomen atlantskega zavezništva je bistveni vzrok za obstoj sporazuma, ki je obrambnega značaja in temelji na načelu, da je treba imeti oborožen napad proti kateri koli državi podpisnici za napad proti vsem državam, ki so podpisale sporazum, in da je treba na tak napad odgovoriti posamič ali



Predsednik Truman se poslovlja od generala D. D. Eisenhowerja pred njegovim odhodom v Evropo

skupno, kakor se bo zdelo potrebno za ohranitev varnosti na atlantskem področju.

Na podlagi tega pojmovanja nastaja zahodnoevropska vojska pod poveljstvom generala Eisenhowerja. Ze dejstvo samo, da imamo že nekaj mesecev to poveljstvo atlantskih sil, nam kaže koliko poti je že napravila ta organizacija od 4. aprila 1949 do danes. Ko je 1. aprila general Eisenhower uradno nastopil mesto vrhovnega poveljnika zavezniških sil v Evropi po že opravljenem organizacijskem delu, je izjavil, da je namen atlantskega poveljstva dati življenje ustanovi, ki bo zmožna rešiti mir.

To osnovno misel atlantskega sporazuma je pravilno izrazil tudi predsednik Truman v svojem govoru v proslavo te obletnice. Predsednik je dejal: »Prvič v zgodovini se je zgodilo, da je prišlo v mirnem času do združitve mednarodne oborožene sile, katere cilj je ohraniti mir z močjo. Pred šestimi leti je general Eisenhower vodil tako

Nemir v Albaniji

Balkanska vojna bi bila po vsej verjetnosti uvod v tretji svetovni požar

V Albaniji nekaj vre, kar je spravo v zaskrbljenost Jugoslavijo, da ne bi morda prav ta iskra pognela v zrak balkanske smodnišnice. Toda od vseh glasovih, ki krožijo okoli o tej mali rdeči državi ob Jadrani, je vendar zelo težko reči, koliko je resnice in koliko laži. Verjetno imajo zunanja ministrstva popolnoma prav, ko z umirjenostjo tehtajo ves položaj in priznavajo, da so v Albaniji nemiri, da pa jih vlada skuša z vso krutostjo zatreti in da je možnost splošne vstaje še zelo daleč. Vendar pa je treba na malo Albanijo gledati z budnim očesom.

Država je najbolj izpostavljena izmed vseh sovjetskih podložnic, pač pa je odrezana od ostalega komunističnega sveta zaradi Titovega odklona od Moskve in zaradi uspešnega grškega protikomunističnega odpora in zato ne more imeti neposrednih stikov z ostalimi kominformističnimi državami. Poleg tega je jasno, da se albanski ljudstvo, ki ni nikdar lepo sprejelo kakršne koli vlade, upira tudi komunistični birokraciji. Poročila pravijo, da dobivajo albanski uporniki letake in strelivo verjetno iz Italije in da so Sovjeti poslali rdečemu diktatorju generalu Hođi na pomoč proti upornikom svoja letala in padalce. Jugoslavija, ki ima vedno pred očmi nevarnost sovjetske-

ga vmešavanja, ki bo vrgla Tita, je naklonjena albanskim upornikom, vendar pa se boji, da bi jih Moskva lahko izrabila kot pretvezo, da pošlje svoje kopnene sile v podporo albanski komunistični vladavini. Cisto jasno je, da bi morala te sovjetske čete v Albanijo preko jugoslovenskega ozemlja. Z drugimi besedami bi to pomenilo balkansko vojno, ki bi bila po vsej verjetno-

sti uvod v tretji svetovni požar. Izguba osamljene Albanije ne bi bila za Sovjetsko zvezo kak večji vojaški neuspeh, čeprav ji daje ta majhna država oporišče za razne komunistične spletke na tem ranljivem mestu v zahodni obrambi. Toda s staljša ugleda si je pač težko razlagati, da bi Sovjeti dopustili padec komunistične vladavine v Albaniji.

Med italijanskimi socialisti

Dne 1. maja bo proglašeno zedinjenje Saragatovih in Romitovih socialistov v Italiji. To je sklep kongresa Saragatovih socialistov, ki je bil pretekli teden v Rimu. Nova stranka, ki bo nastala iz združitve Saragatove Socialistične stranke italijanskih delavcev (PSLI - Partito socialista lavoratori italiani) in Romitove Unitaristične socialiste stranke (PSU - Partito socialista unitario), bo dobila ime »PSIU - Partito socialista italiano unificato« — »Zedinjena italijanska socialistična stranka«.

Kongresu je prisostvoval tudi Romita, ki je s ploskanjem javno izrazil svoje zadovoljstvo nad doseženim zedinjenjem. Eđini Romitov pogoj za tako zedinjenje je bil iz-

stop Saragatovih socialistov iz De Gasperijeve vlade, kar je tudi dosegel. Z izstopom saragatovcev iz vlade je izgubila De Gasperijeva koalicijska politična formula z dne 18. aprila 1948 vso svojo vsebino. Liberalci so vlado zapustili že lani, tako da ostajajo z demokščani v vladi samo še republikanci, ki pa v italijanskem političnem življenju prav malo pomenijo.

De Gasperi je bil na izstop Saragatovih socialistov pripravljen, čeprav javnost sama ni bila prepričana v skorajšnji uspeh stremljenju po zedinjenju Saragatovih in Romitovih socialistov. De Gasperi je vse tri odstopivše socialistične ministre takoj nadomestil s člani vlade, ki so kot njeni dosedanji ministri brez listnice popolnoma na tekočem o njenem delu.

Nova socialistična stranka si je tudi že izbrala svoj emblema: vzhajajoče sonce na rdečem polju. S tem so hoteli njeni voditelji povedati, da se v celoti ne odrekajo marksističnim načelom, vendar da pa hočejo na podlagi socialističnega reformizma vztrajati na poti demokratske zakonitosti.

To novo italijansko socialdemokratsko razpoloženje pa že precej mti vest, da je neke v severni Italiji skupina Romitovih socialistov sklenila volivni »sorodniški sporazum z Nennijevimi socialisti. To se je pa zgodilo v dobi, ko nima nova stranka še pravega vodstva, zaradi česar moremo smatrati ta krajevni volivni dogovor le za nerodno kretanje neodgovornih Romitovih pristašev.

stop Saragatovih socialistov iz De Gasperijeve vlade, kar je tudi dosegel. Z izstopom saragatovcev iz vlade je izgubila De Gasperijeva koalicijska politična formula z dne 18. aprila 1948 vso svojo vsebino. Liberalci so vlado zapustili že lani, tako da ostajajo z demokščani v vladi samo še republikanci, ki pa v italijanskem političnem življenju prav malo pomenijo.

silo k zmagi, toda sedaj vdano prosimo Boga, da bi naše sedanje delo uspelo ter ohranilo mir brez vojne. Vsi evropski narodi nedvomno žele, da bi se predsednikove besede uresničile. Obenem se pa zavedajo, da bo do uresničenja prišlo samo, ako bodo sami pokazali odločnost in borbeno pripravljenost, ki naj morebitnega napadalca odvrne od nepremišljenih nasilnih dejanj. Zato pa je bil potreben atlantski pakt in v tem je njegovo opravilo ter nujnost. Komunisti kriče nanj samo zato, ker jim je preprečil njihove račune!

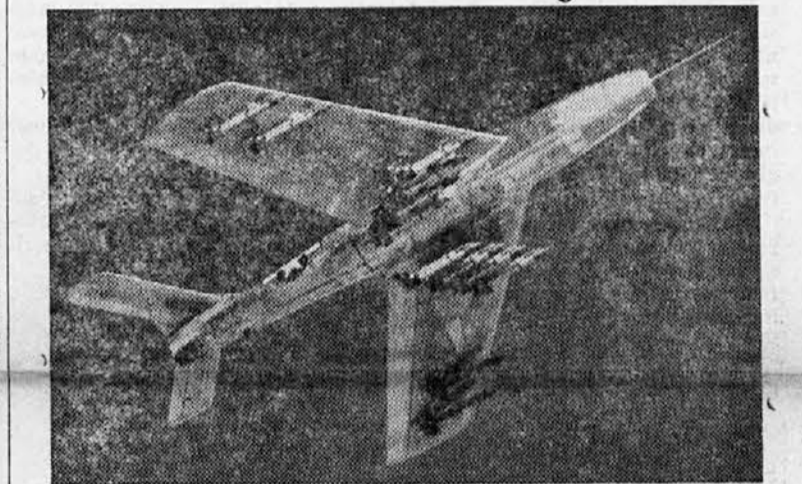
Komunisti zbirajo nove sile na Koreji

Na Koreji se sedaj razvijajo najsilovitejše suhozemske in letalske bitke od začetka vojne. Sile OZN so naletele na silovit komunistični odpor na področju hidroelektričnih central pri Kwačju-nu, kjer je komunistom uspelo, da so začasno zavrlj zavezniško napre-

Mac Arthur odstavljen

Mac Arthur je bil po ukazu predsednika Trumana dne 11. aprila odstavljen kot vrhovni poveljnik vojaških sil na Koreji in kot vrhovni poveljnik ameriških vojaških sil na Japonskem in na Daljnem vzhodu. Vse navedene funkcije je takoj prevzel general Ridgeway, dosedanji poveljnik VIII. armade na Koreji.

Predsednik Truman izreka Mac Arthurju polno priznanje za njegove dosedanje zasluge in obžaluje, da je moral poseči po tem ukrepu, ki je postal nujen zaradi potrebe po ohranitvi enotnosti med političnim in vojaškim vodstvom na Daljnem vzhodu.



Ameriška letala na reakcijski pogon, ki dosegajo na Koreji velike zmage nad ruskimi letali

dovanje s tem, da so odprli zapore pri jezovih in poplavlili večji del bojišča. Ameriško obrambno ministrstvo objavlja, da zbirajo komunisti v severni Koreji 63 divizij. V Tokiu objavljajo, da teh 63 divizij predstavlja največjo oboroženo silo, ki jo je sovražnik doslej zbral, odkar je začela korejska

le 38. vzporednik severno od Cuna-čona. Zračne bitke so tudi iz dneva v dan silovitejše in se jih udeležujejo že izredno številne lovske letalske skupine na reakcijski pogon. Zrakoplovna obveščevalna služba sporoča, da so letalci sil OZN zbrli 3 letala vrste ruskih »MIG 15« na reakcijski pogon, 3 pa poškodovali.

Sprememba v jugoslovanski vladi

Dne 6. aprila so uradno razglasili napovedane spremembe v Titovi vladi. Odstavljenih je 12 ministrov in 4 ravnatelji glavnih direktij. Devet dosedanjih ministrov je šlo sploh iz vlade. Vanjo je spet prišel minister brez listnice Simič, bivši zunanji minister. Ministra brez listnice sta tudi dr. Pavle Gregorič in Sava Kosanović. Število ministrov so znižali od 36 na 22. Razpustili so komisijo za petletko, predsednika planske komisije Borisa Kidriča pa so imenovali za predsednika državnega gospodarskega sveta. O spremembah je izjavil Kidrič, da prehaja socialni razvoj jugoslovenskega komunizma zdaj na stopnjo socialne lastnine, kjer bo delovno ljudstvo in ne birokratska država lastnik zemlje in proizvodnih sredstev; napovedal je popolnoma nov in drugačen izdelovalni sistem kot po sedanjem planu, ki je sovjetska zamisel... V vladi sta ostala Kardelj in Ranko-vič. Jugoslovanski uradni krogi so-dijo, da ne gre za čistko, ampak za notranjo gospodarsko preureditev, ker so pristojnost razpuščenih gospodarskih ministrstev prenesli na vlado posameznih republik.

štirih divizij še nadaljnje čete, zahtevati posebno odobritev kongresa. Omenjeno resolucijo je senat sprejel z 69 glasovi proti 21. Resolucija je samo izraz mnenja senata in nima zakonske veljave, je torej samo svetovalnega značaja.

Trumanov atentator obsojen na smrt

Portoričana Oskarja Collaza, ki je dne 1. novembra 1950 v Blair House ubil enega izmed stražnikov predsednika Trumana pri poskusu, da ubije samega predsednika, so obsodili na smrt. Smrtno kazen bodo izvršili 26. oktobra.

Collazovi zagovorniki so izjavili, da bodo napravili priziv na vrhovno sodišče.

Proslava tretje obletnice ECA

V Washingtonu so 2. aprila svečano proslavljali tretjo obletnico Uprave za gospodarsko sodelovanje (ECA). Predsednik slavnostnega odbora je bil ravnatelj ECA William Foster.

Proslave so se udeležili med drugimi ameriški zunanji minister Acheson, francoski zunanji minister Schuman in prejšnji ravnatelj Uprave za gospodarsko sodelovanje Hoffman. Predsednikov pomočnik Harriman je prečital pozdravni govor predsednika Trumana ob priliki tretje obletnice ECA. V tem govoru priporoča predsednik Truman, da bi ECA tudi po letu 1952 nadaljevala s svojim delom in tudi v bodoče pripomogla s svojim delom reševati naloge, ki so bistvene važnosti za varnost svobodnih narodov.

Ameriški senat je odobril odposiljanje štirih nadaljnjih divizij v Evropo

Ameriški senat je 4. aprila odobril resolucijo, ki podpira dodelitev štirih nadaljnjih divizij v Evropo dodatno k dvema, ki sta že nastanjeni v Evropi. Istočasno je senat izrazil mnenje, da bo moral predsednik Truman v primeru, da bi hotel poslati v Evropo poleg teh

Vesti s Tržaškega

Občni zbor Slovenskega dobrodelnega društva

Dne 8. aprila je bil III. redni letni občni zbor Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu pod vodstvom društvenega predsednika dr. Marca. Stevilne zborovalce je v imenu mestnega odbora Slovenske demokratske zveze pozdravil dr. Branko Agneletto in želel SDD veliko uspeha pri nadaljnjem delu.

Sledilo je izbrano predsedniško poročilo. Dr. Rudolf Marc je orisal vsestransko delovanje Slovenskega dobrodelnega društva od uspešnega Slovenskega plesa in drugih številnih kulturnih prireditvev do razdeljevanja zvezkov in šolskih potrebščin revnim otrokom ob začetku šolskega leta, uspešnega Miklavževanja in počitniškega šolskega letovanja na Repentabru. Namen društvenega delovanja izven ožjega dobrodelnega okvira pa je bil le v tem, da pridobi društvu potrebna denarna sredstva za njegovo delovanje v korist naše revne šolske mladine. Repentabrsko počitniško letovanje je največji društveni uspeh, na kar je društveno vodstvo upravičeno ponosno!

Predsednik dr. Marc je nato v tajnikovi odsotnosti prečital tudi izbrano tajniško poročilo, ki je s primernimi podatki spopolnilo predsedniško poročilo.

Iz blagajniškega poročila, ki iz-

kazuje 1.595.996 lir prejemkov in 1.421.585 lir izdatkov, je razvidno prizadevanje društvenega odbora, da si s prostovoljnimi prispevki društvenih članov in imovitejših Tržačanov in okoličanov, zlasti trgovcev, ustvari potrebno denarno podlago za izvedeno dobrodelno delovanje. Nemala zasluga za ugodno stanje blagajne pa gre vestnemu in marljivemu društvenemu blagajniku g. Ignacu Marcu.

Zborovalci so z zanimanjem sledili vsem poročilom in na predlog predsednika nadzornega odbora g. Alojza Boleta soglasno dali razrešnico vsemu odboru.

Nato se je oglašil k besedi še dr. Josip Agneletto, predsednik glavnega odbora SDZ. Dr. J. Agneletto je poudaril velik pomen društvenega delovanja v korist naše šolske mladine ob izključni podpori našega delovnega ljudstva. Pri tem je naglasil, da se nam tržaškimi Slovencem godi velika krivica, ko nimamo svojih zastopnikov v odboru, ki v okviru področnega predsedništva razdeljuje in upravlja fondne za počitniška šolska letovanja. SDZ je ukrenila vse potrebno, da se nam ta krivica popravi! Kot imamo svoje šole, tako zahtevamo tudi lastna slovenska počitniška šolska letovanja z državnimi pri-

spevki, ker le tako bo podano jamstvo, da nam tuje rodnice dobrodelne ustanove ne bodo pod krinko dobrodelnosti raznarodovala naših otrok! Tople besede dr. J. Agneletta so navzočim pozdravili z navdušenim odobravanjem.

Pri volitvah je bil izvoljen naslednji odbor:

predsednik: dr. Rudolf Marc, podpredsednica: ga. Karmen Rolih,

tajnik: Sergej Mihelčič, blagajnik: Ignac Marc, odbornice: Pavla Srebotnjakova, Ivanka Agneletova, Elvira Udovičeva, Jospina Pertotova, Marta Puhajeva, Anica Delakova in Zorka Polojčeva.

V nadzorni odbor so bili izvoljeni: g. Alojzij Bole, predsednik; Ivan Sancin, dr. Franjo Delak in Ferdinand Ferluga, odborniki.

Ponovno izvoljeni agilni predsednik dr. Rudolf Marc se je v imenu vsega odbora zahvalil za zaupanje članstva, katerega je pozval, naj stoji ob strani društvenemu vodstvu tudi v novem poslovnem letu, v katerem hoče SDD svoje delovanje še poglobiti in se tako še bolj uveljaviti v tržaškem javnem življenju kot obče koristna slovenska ustanova.

Posojila za srednja in mala industr. podjetja

V smislu sporazuma, ki je bil sklenjen 3. aprila 1951 med predstavnikoma italijanske vlade in Zavezniške vojaške uprave, sporoča Zavezniška vojaška uprava, da so bile določene posebne olajšave za podeljevanje posojil srednjim in malim industrijskim podjetjem na angloameriškem področju Svobodnega tržaškega ozemlja.

Poseben odsek za podeljevanje posojil malim in srednjim industrijskim podjetjem, ki je bil ustanovljen pri denarnem zavodu »Banca Nazionale del Lavoro«, je pooblaščen, da daje potrebna pojasnila. Ta odsek je podoben tistim, ki delujejo v italijanski republiki.

Zavezniška vojaška uprava je položila v ta namen znesek 100 milijonov lir in enak znesek je položil denarni zavod »Banca Nazionale del Lavoro«. Ta vsota bo po potrebi lahko še zvišana.

Zavezniška vojaška uprava jamči odseku do 70 odst. pri vsakem posojilu.

Posojila posameznim podjetjem ne smejo znašati več kot 10 milijonov lir in jih bo treba vrniti najpozneje čez tri leta.

Vse prošnje za posojila je treba nasloviti na poseben odsek za posojila malim in srednjim industrijskim podjetjem pri denarnem zavodu »Banca Nazionale del Lavoro« v Trstu.

Seja glavnega odbora SDZ

V nedeljo dne 15. t. m. ob 9.30 bo seja glavnega odbora SDZ v društvenih prostorih v ulici Machiavelli 22-II. Zaradi predstoječega običnega zbora računamo na polnoštevilno udeležbo!

Tajništvo

Občni zbor SPM

Na predajni seji dne 9. aprila je bil konstituiran novi odbor Slovenske prosvetne matice v Trstu, izvoljen na zadnjem marčnem običnem zboru.

Glavni odbor:
Predsednik: Karlo Sancin, ravnatelj glasbene šole SPM;
podpredsednik: univ. prof. Antun Dabinovič;
tajnik: Fran Plečko;
blagajnik: Franjo Srebotnjak;
odborniki: Ana Delakova, Ljubivoj Slamič, Franjo Delak, J. Jež.
Nadzorni odbor: Boris Sancin, Elvira Udovičeva, Irena Srebotnjakova.

Razsodišče: Branko Agneletto, Ignac Marc, Pavla Srebotnjakova.

G. W. J. Sullivan premeščen v Romunijo

G. W. J. Sullivan, ki je bil pet let britanski politični svetovalec pri Zavezniški vojaški upravi v Trstu in ki je pred nekaj meseci zapustil naše mesto, je imenovan za opolnomočenega ministra v Romuniji.

Tudi blok na Gropadi je odprt za promet

Jugoslovanska obmejna oblastva so odprla za promet s tržaškim ozemljem tudi blok št. 10 pri Gropadi.

Dvojno obdavčenje avstrijsko-tržaške imovine

Poročajo, da se je med Zavezniško vojaško upravo angloameriškega področja in avstrijsko vlado dosegel sporazum glede ureditve vprašanj, ki zadevajo dvojno obdavčenje in glede drugih vprašanj, ki so v zvezi z neposrednim obdavčenjem na obeh ozemljih. Sporazum je bil sklenjen na temelju italijansko-nemške pogodbe z dne 31. oktobra 1925 in odobrene z zakonom št. 2161 z dne 13. decembra 1925, ki se jo s tem izrecno omenja.

Še koliko časa bo naš področni predsednik italijanski prefekt?

»Giornale del Lunedì«, ki je med tržaškimi občinstvom precej znan zaradi svojih ponedeljskih burk in šaljevih domislic, je v svoji številki z dne 2. aprila priobčil na prvi strani članek o »Potrebi po raztegnitvi na Trst vseh italijanskih volilnih zakonov«, ki ga je podpisal Gino Palutan, »Prefetto di Trieste«.

Zakaj bi hoteli imeti naši demokrati tudi na tržaškem ozemlju nove italijanske volilni zakon, je vsakomur znano! Ne moremo pa razumeti, čemu se Gino Palutan podpisuje z nazivom »prefekt«, ko ga je vendar Zavezniška vojaška uprava imenovala za področnega predsednika svojega zasedbenega področja. Prav tako ne moremo razumeti, zakaj Zavezniška vojaška uprava trpi takšno zlorabo uradne oblasti po svojem podrejenem funkcionarju, ki odklanja v zadnjem

»Sveti plamen« in še kaj...

Z velikim zanimanjem sledijo tržaški Slovenci pripravam za vpriporitev drame »SVETI PLAMEN«, ki bo dne 8. maja v Avditoriumu ZVU. Posebno se zato, ker je problem, ki tvori jedro te drame, vzbudil prav v Trstu veliko zanimanje in dvignil tudi marsikaj prahu.

»Demokracija« smo že spregovorili par besed o drami sami in o problemu, ki ga drama obravnava: namreč o evtanaziji. Skoda, da površni čitatelji naših vest domnevajo, da mi »skoro odobravamo« evtanazijo. Nič bolj zgrešenega kot to!

Iz praktičnega in etičnega stališča mi jo prav tako odklanjamo kot skoro ves svet. Smatramo pa, da razpravljati o njej, osvetliti problem in vzbuditi zanimanje, to ni proti nobeni morali.

Ce se dobro spominjamo, ta problem je obravnaval film »Pravice je zadoščeno« in drama »Sveti plamen« je bila vpriporjena od Eme Grammatiche pred tedni v gledališču Verdi v prisotnosti najvišjih tržaških demokrščanskih predstavnikov.

Splošno je znano, da obstoja v Rimu centralna komisija za cenzuro filmov in vseh gledaliških predstav sploh. Komisiji predseduje demokrščan Andreotti, tajnik predsednika vlade Ge Gasperija, in med ostalimi je njen član tudi pater jezuit-profesor teologije vati-kanske univerze kot predstavnik Katoliške cerkve. Ta komisija je odobrila predvajanje filma in vpriporitev drame »Sveti plamen«. Mislimo, da je to zadostno jamstvo za vsakega dobrega katoličana, da si zato brez nobene nevarnosti lahko ogleda dramo, ne da bi s tem kršil verske in cerkvene zapovedi!

Dostavimo še, da je dramo dvakrat vpriporil tudi radijski oder pri slovenski Radio postaji v Trstu. Mišljenja smo, da če je celo r a d i j s k i o d e r vpriporil dramo »Sveti plamen« in jo prenašal po radiju, jo lahko tudi vpripori »Slov. dobrodelno društvo«, ne da bi s tem kogar koli ... pohujšalo.

Zato nasvidenje vsem, brez izjeme, dne 8. maja v Avditoriumu, da bo lahko vsak brez predsodkov ocenil dramsko in moralno vrednost Somers-Maughamove drame »Sveti plamen«.

Jugoslavija na tržaškem veleselju

Jugoslavija se bo tudi letos udeležila tržaškega veleselja, čeprav so pred časom krožile po Trstu precej podprte vesti, da je jugoslovanska udeležba na naši letošnji veleseljski prireditvi odpovedana.

Iz lista »Gospodarstvom« z dne 31. marca t. l. posnemamo o tej zadevi izjavo, ki jo je podal na tiskovni konferenci šef jugoslovanskega gospodarstvenega odposlanstva Rihard Knez:

»Vlada FLRJ je bila zaradi letošnje suše, ki je težko prizadela jugoslovansko gospodarstvo, prisiljena zmanjšati svoj program razstav na mednarodnih sejnih. Razstavljamo na teh sejmih je namreč vedno združeno s precejšnjimi stroški v tuji valuti, medtem ko sedanji gospodarski položaj Jugoslavije narekuje štednjo tudi na tem področju.

Verjetno so se zaradi tega v tržaškem tisku pojavljali prej ome-

njeni glasovi in komentarji, da Jugoslavija na tržaškem veleselju letos ne bo sodelovala. Toda v resnici je stališče Jugoslavije do tržaškega veleselja drugačno.

Odgovorni jugoslovanski funkcionarji so že večkrat in ob raznih priložnostih poudarjali, da je Jugoslavija na Trstu zelo zainteresirana, kar je naravno in logično. Trst s svojimi možnostmi predstavlja za Jugoslavijo okno v svet. Trst je vedno služil prirodemu zaledju in je nastal iz gospodarskih potreb, ki jih to zaledje ima. Ta vloga je Trstu vedno pripadala in mu pripada še danes kljub poizkusom, da se jo s pomočjo raznih carinskih in drugih ukrepov na nepravilen način okrne. V interesu nadaljnjega razvoja mesta Trsta pa je, da to svojo vlogo še nadalje pogloblja in razvija.

V sedanjem času je Trst za jugoslovansko gospodarstvo še posebej važen, kajti države Informbirova store vse, da bi Jugoslavijo bolj kotirale in po možnosti popolnoma izolirale od ostalega sveta.

Upoštevač gori omenjena dejstva pa tudi težnje in potrebe samih tržaških gospodarskih krogov in številnih obiskovalcev lanskoletnega tržaškega veleselja, ki so pokazali posebno zanimanje za razvoj socialistične Jugoslavije, je vlada FLRJ odločila, da bo Jugoslavija tudi letos sodelovala na tržaškem veleselju in razstavljala karakteristične artikle svoje proizvodnje in izvoza.

Poverjena in suplentska mesta na srednjih šolah

Uredbo o prednostnih lestvicah in podelitvi učnih mest na srednjih in strokovnih šolah in tečajih izide v kratkem. Prošnje treba vložiti do 24. aprila. Kdor namerava zaprositi za kako učno mesto, naj si preskrbi čimprej vse one priloge, ki so bile predpisane lani.

Seja občinskega sveta v Nabrežini

Pretekli četrtek dne 5. t. m. se je nadaljevalo zasedanje občinskega sveta v Nabrežini.

Takoj po prečitavanju zapisnika je župan prečital zahvalo generala Aireya za pozdrave, ki mu jih je poslal občinski svet. Nato je župan predlagal, naj bi se pred prehodom na dnevni red rešili še nekatere nujne zadeve. Tu je svetovalec Marizza vprašal, kako je zadeva občinskega lovišča in pokopališča v Sesljanu. Župan in tajnik sta mu pojasnila, da glede lovišča še ni nobenih novic, ker je bila odpoved pravočasno poslana, a odgovora še ni. Glede pokopališča se je zadeva med prizadetimi prebivalci in občino rešila s tem, da se je našlo novo zemljišče za pokopališče, vendar mora to še pristojna oblast odobriti.

Nato je župan poročal, da je prejel od predsedništva področja rkožnično, s katero se naproša občinski svet, naj določi čas, v katerem bi se vršile nove volitve. Po daljših razpravah se je odločilo, da bodo volitve v nabrežinski občini po trgatvi, to je mesca oktobra.

Nato je župan predlagal, naj bi še razpravljali o treh prošnjah za odstop občinskih zemljišč. Odbornik Skerk, v katerega delokrog spadajo zemljišča, se je temu protivil z izgovorom, da on teh prošenj še ni proučil, ter da te prošnje še niso bile predhodno odobrene od ožjega odbora. Občinski svet pa ni bil tega mnenja in je z večino glasov odobril predlog odbornika Slavca, da se reši tudi te prošnje. Zaradi tega se je odstopilo Ani Stalner iz Trsta 543 m zemljišča v Nabrežini po 120 lir za kv. m, in Sergeju Bartoliju iz Trsta in inž. Ginu Selenatiju tudi iz Trsta dva kosa zemljišča v Sesljanu, vsakemu približno po 1000 m a 200 lir z kv. m.

Nato je odbornik Terčon podal občinskemu svetu v odobritev nov predlog za zavarovanje vsega občinskega premoženja. Dosedaj so bile vse občinske stavbe in premičnine zavarovane za 24 milijonov lir in se je za to vsoto plačevala zavarovalnica 14.000 lir letno. Sedaj je predlagal, naj se zavarovano vsoto zviša na 108 milijonov lir, za kar bi se plačevalo 33.000 lir letno. Občinski svet je predlog odobril.

Nato je odbornik Terčon prešel na občinski proračun za tekoče leto. V uvodu je pojasnil vzroke, zaradi katerih je bil proračun tako pozno predložen občinskemu svetu, in je v kratkih besedah pojasnil, kako je bil proračun sestavljen, s posebnim ozirom na dohodek in stroške. Pojasnil je tudi, kako nismo smotrno je ZVU štala več zelo nujnih in važnih postavk. Pojasnil je nato vse dohodek, ki so predvideni za 25.043.262 lir, in vse izdatke, predvidevane za vsoto 35.063.071 lir, tako da ostane primanjkljaj v znesku 10.109.809 lir; ta primanjkljaj bo, če ne v celoti, pa vsaj do višine 7 milijonov, krila ZVU.

Na koncu se je župan izrazil čestitke svetovalecu Marizzi k njegovemu 74-rojstnemu dnevu.

Od srede do srede

4. APRILA: Iz Rima javljajo, da bo 1. maja proglašena združitve med Saragatovimi in Romitovimi socialisti. — Angleški zunanji minister Morrison poudarja nujnost mednarodnega sodelovanja. — Nemške ladjedelnice gradijo 300.000 ton ladjevja. — Glede pariške konference stoji ameriško zunanje ministrstvo na stališču, da ni mogoče pristati na nobeno rešitev, ki bi izpadla v korist SZ in na škodo Zahoda.

5. APRILA: Truman je na tiskovni konferenci odklonil vsako izjavo o možnosti bombardiranja Mandžurije. — Države šterlinskega bloka so v zadnjem času precej povečale svoje zlate in dolarske rezerve. — Angleška vlada preučuje svoje odnose z Egiptom. — V Parizu so se štirje namestniki namesto na redni seji sestali na konsilu pri sovjetskem zastopniku Gromiku. — V Rimu zaseda kongres svetovnega gibanja za ustanovitev svetovne konfederacije za mir. — Anglija bo močno omejila svoj izvoz kavčuka in drugih strateških surovin v države sovjetskega in kitajskega bloka. — Francoski državni predsednik Auriol je prispel v Kanado. — Anglija in ZDA so začele z razgovori o zaščiti skupnih petrolejskih koristi na Srednjem vzhodu. — Francoska skupščina je sprejela načrt volivne reforme.

6. APRILA: V Jugoslaviji je prizidil ljudske skupščine odobril ukaze o reorganizaciji zvezne vlade; vse glavne panoge gospodarstva bodo prenesene v pristojnost posameznih republik. — Sovjetski odposlanec na pariški konferenci Gromiko vztraja na vprašanju Trsta in Atlantske zveze. — V ZDA je ustanovljen posvetilni odbor za mobilizacijsko politiko, v katerem bodo sodelovali tudi sindikalni predstavniki. — Ameriška spodnja zbornica ni zadovoljna s političnimi izjavami Mac Arthurja. — Na Koreji prodirajo sile OZN s prevladnostjo v pričakovanju kitajske protiofenzive.

7. APRILA: Glavni tajnik Organizacije združenih narodov Trygve Lie pride na uradni obisk v Jugoslavijo. — Indija zahteva od zunanjega ministrstva ZDA pojasnilo o vojaških in političnih pooblastilih generala Mac Arthurja. — Na Koreji se kitajski in severnokorejski komunisti še vedno umikajo. — Angleški podtajnik za zunanje zadeve Younger obznanjuje, da ni bila Kitajska še sprejeta v OZN; dodal je, da Anglija želi, da bi se korejsko vprašanje rešilo na miren način; Anglija je mnenja, da je sedaj najprimernejši trenutek za pogajanja s Kitajci. — V glavnih središčih severne Italije bodo upravne volitve 27. maja.

8. APRILA: V zahodnih krogih napovedujejo težko gospodarsko krizo v Sovjetski zvezi. — Sile OZN na Koreji uspešno prodirajo severno od 38. vzporednika. — Ameriška senatna komisija za atomsko silo javlja, da so atomski vo-huni Fuchs, Pontecorvo, May in Greenglass dali Sovjetski zvezi za primer nove vojne prednost najmanj 18 mesecev. — Kljub negodovanju velikega dela ameriške in angleške javnosti zaradi samovoljnega postopanja generala Mac Arthurja smatrajo pristojni washingtonski krogi, da ni verjeten njegov odpoklic. — Perzija je zavrnila angleški protest zaradi podržavljenja petrolejskih vrelcev.

9. APRILA: Ameriški vojni minister Pace se je v Tokiu v Trumanovem imenu sestel z generalom Mac Arthurjem. — Kitajski komunisti so skušali zavreti napredovanje sil OZN z umetnim poplavljenjem bojišča pri Hwacunu, kjer so odprli zatvornice hidroelektričnih central. — General Eisenhower je na obisku v Nemčiji. — V Milanu je dobila italijanska policija velika skladišča orožja. — ECA ustanova je uknila pomoč Belgiji zaradi upravnih nereditosti. — Anglija in ZDA pripravljajo skupno izjavo o političnih in vojnih namelih na Koreji. — Tretjina angleškega državnega proračuna je namenjena oborožitvenim svrhom.

10. APRILA: Za kritje angleškega proračuna je predvidenih 159 milijonov funtov šterlingov novih davkov. — Truman prepuča odločitev glede generala Mac Arthurja vojaškimi krogom. — Francoska vlada je zašla v nove težave. — Ameriško zunanje ministrstvo se nagiblje k misli, da bi zaključili šestletna brezplodna pogajanja štirih namestnikov v Parizu. — Sile OZN previdno napredujejo v hidroelektričnem področju pri Kwacunu. — Italijanska komunistična disidentna Cucchi in Magnani sta bila napadena in ranjena v Ferreri. — Jugoslavija preključuje vest, da bi kdaj zaprosila Zahod za pomoč v orožju.

VELIKI PETEK 1941

Letos je minilo deset let, odkar so na veliki petek, dne 11. aprila 1941, vkorakale italijanske čete v Ljubljano. Pomemben in simboličen dan. Na veliki petek leta 1941 je v Jugoslaviji umrlo nekaj velikoga. Umrta je svoboda. Jugoslovanske armade, njene braniteljice, so oslabiljene po notranjih nasprotnikih v neenakem boju na vse strani, klonile pred nadmočnim sovražnikom.

Pričela je trnjeva pot jugoslovanskih narodov. Trume njihovih sinov so romale v razna ujetništva, na Hrvaškem je sledil ogaben in sramoten lov na človeka-brata. Kapanja v lastni krvi in mesarjenja po lastnem mesu ni bilo konca. Ni dela Jugoslavije, ki bi ostal nepričaden. Jugoslovani so spoznali vsa italijanska in nemška koncentracijska taborišča. Vse mogoče ideologije in naziranja so podpirala strasti razgretih množic.

Okupatorju, ki se je moral bati enotnosti podjarmljenih narodov, je bilo mnogo lažje na tem, da z vsemi sredstvi poveča notranje razprtije. Zunanji svet, čigar interesi so se križali na jugoslovanskem ozemlju, pa je tudi s svoje strani stremel, da bi na tem področju zmagali pristaši njegove miselnosti. Vsak je podpiral svoje.

Usoda je bila neusmiljena. Hoteli ali ne, so morali jugoslovanski narodi hoditi svojo krvavo pot in janatiki so pridno skrbeli, da je bil na vseh straneh prekrižan in zaduščen vsak glas, ki je pozival k treznosti in prvenstvenemu upoštevanju lastnih narodnih interesov.

Talci, porušeni domovi, razbite družine, umori in atentati so podžigali razburkane duhove. Izginila je meja med borbo proti okupatorju in borbo proti političnemu nasprotniku. Namesto demokratičnega spoštovanja različnih naziranj je prevladala pravica sile. Upor proti sovražniku se je polagoma izpremenil v državljansko vojno.

Komunistična partija Jugoslavije nosi žalostno zgodovinsko odgovornost, da je prva vrgla na dan gesto:

Solnograški tečajji o amer. gospodarstvu

Tržačane, ki se zanimajo za gospodarstvo, v ljudno vabimo, naj se vpišejo v posebni tečaj »o sodobnem ameriškem gospodarstvu v znanstvu in vsakdanjem življenju«, ki bo mesca maja pri ameriški akademiji v Solnogradu (Salzburg, Seminar in American Studies) v Avstriji.

Tečaj se bo začel 1. in končal 30. maja. Prosilcem, ki jih bodo izbrali, bodo plačali za časa udeležbe na tem tečaju: hrano, stanovanje, vpišnino itd. Poleg tega bodo za časa tega tečaja predavali znani ameriški univerzitetni profesorji o sodobnih gospodarskih vprašanjih.

Kdor se želi udeležiti tega tečaja, naj se izvoli zgledati v Zavezniški štalični v ulici Trento št. 2, telefon 57-09, najkasneje do 15. tega mesca.

V tem roku bo treba tudi predložiti listine, ki jih zahtevajo za namen.

»Kdor ni z nami, ta je proti nam!« Zvesta tem besedam je pri svojem delovanju dala prednost iztrebljanju svojih političnih tekmecev. Borba proti okupatorju ji je bila samo krinka, da je na poti do oblasti lahko neovirano brodira po krvi svojih sorojakov. Tako je postala posredno in neposredno odgovorna za večino življenj, ki so jih jugoslovanski narodi na svoji stranski Golgoti izgubili.

Edini, ki so se veselili te krvave kopeli, svetlobe požarov in neizmernih uničenj, so bili komunisti. Vedeli so, da so taki trenutki redka prilika, ko lahko odvrnejo ljudi od zasidranih načel in jih zasanjane povedejo v neznano bodočnost. Sredi strahot so slikali idealna nebesa, lepša od stvarne preteklosti. Uspehi so. Iz prepričanja ali prislilni so mnogi sledili njihovi poti, tolažili se, da je vse trpljenje samo odkupna cena za tisto veličastno, še nikdar doživeto popolno svobodo, ki mora priti.

Zapeljani so ljudje verjeli v nekaj, česar se niso videli, česar se niso preizkusili. In prišlo je! Prišlo in ostalo. Vojna je končala, komunistična partija je prevzela o-

blast, toda svoboda še vedno ni živela. Začetnemu neprijetnemu spoznanju je sledilo vedno večje razočaranje. Na sam dan svobode so se zopet pričele polniti ječe, v državi so se razcvela koncentracijska taborišča, prevladal je totalitarizem najhujše vrste. Država, ki je pred vojno hrano izvažala, prosjači po svetu za drobtinice!

Grešili bi, ako bi ob obletnici uničenja jugoslovanske svobode zamolčali ta dejstva.

Smrti na veliki petek leta 1941 v Jugoslaviji ni sledilo Vstajenje. Toda vera v naše Vstajenje je močna! Vzpostavitev demokratičnih svoboščin ob upoštevanju ljudske volje in pravice širokih množic na blagostanje postaja vsak dan nujnejša. Brez teh pridobitev je nemogoče misliti na trajno konsolidacijo Jugoslavije in balkanskih razmer.

Deset let je dolga doba in čas bi bil, da tudi pri Jugoslovanih zopet zagori luč svobode in prežene teme, ki je na usodni veliki petek razgrnila nad njimi svoje zlovoše peroti.

Nekaj spominov na pokojnega dr. Antona Novačana

Pesnika, pisatelja in dramatika dr. Antona Novačana sem osebno spoznal šele v Trstu. Prvič sva se srečala v tiskarni, kjer sem imel opravka s tiskom svojega literarnega dela, on je pa prinesel rokopis svojega »Petega evangelija«. Segla sva si v roke in kmalu se je med nama stajercema razvil živahen razgovor. Povabil me je, naj ga kaj obiščem, ko sva se že znašla dva štajerska rojaka. Res sem ga po- slej nekajkrat obiskal na njegovem stanovanju, v kavarni Fabris in po proslavi Prešernove stoletnice sem se v njegovi družbi delj časa zadržal.

Ob teh srečanjih sem v dr. Novačanu spoznal svojevrstnega moža. Kakor njegova močna postava je tudi njegov duh bil velik in krepak, široko razgledan, prodoren, svež in poln duhovitih domislic. V dr. Novačanu sem cenil velikega, premočrtnega, značajnega Slovenca, ki mu je srce bilo za slovensko zemljo in vso slovensko kri. Ob vsakem obisku sem občutil, kako ta svobodoljubni, demokratični Slovenec ljubi svojo domovino in za njo naravnost v duši trpi.

S svojo štajersko zemljo je bil ves povezan. Celje s slavo nekdanjih močnih grofov ga je še vedno mikalo. Svoji močni drami Herman Celjski je želel pridružit vsaj še zadnjega Celjana Ulrika. Delo je že snoval in nekoč mi je iz uvida že citiral nekaj lepih verzov, v katerih je Ulrika nazakal kot velikega slovenskega vladarja. Ali je dr. Novačan delo nadaljeval in dokončal, mi ni znano.

Govoril o dramatskem ustvarjanju, za katero je dr. Novačan imel izobren žut in rutino, mi je pripovedoval, kako sta z Oton Zupančičem istočasno ustvarjala dramo: Zupančič svojo Veroniko Deseniško, on pa Hermana in kako je Zupančič preveč zašel v lirizem, dajući ga je on pred tem opozarjal.

Razbral sem, da sta si nekoč Zupančič in Novačan bila zelo blizu.

Na svoj »Peti evangelij« je dr. Novačan bil zelo ponosen. Izdal je sicer v Trstu le prvi del, Kristusovo mladost do svatbe v Kani Galilejski, imel je pa že zasnovan drugi in tretji del o Kristusovem javnem delovanju, smrti in vstajenju in vnebohodu. Ideja za to veliko religiozno stvaritev se mu je porodila med vojno v Palestini, v času, ko je domovina ječala pod okupatorji, sam pa je bil krivično interniran 240 dni. Zato je tudi v spomin na teh 240 dni zložil 240 sonetov. Te sonete je povezal v 12 spevov po 20 pesmi. Kako je sam sodil o svojem delu, je lepo, kratko in stvarno izpričal v posvetilu, ki mi ga je na dan Prešernove stoletnice zapisal v poklonjeni izvod. Tako se je izrazil:

»Posvečam Vam to knjigo, ki brez cerkvenega formalizma povzdiguje veličasten lik našega Gospoda v njegovi mladosti. Anton Novačan. V Trstu 4. 2. 49.«

Zares je to svojevrstna religiozna stvaritev, ki ni preprežena po besedilu cerkvenih evangelijev, marveč je ob svetopisemskih dejstvih nadih iz starih apokrifov in palestinske zemlje. Vrh tega je pesniku premočrtno ledbela pred očmi lastna trpeča domovina z njeno usodo. Saj si je v enajstem spevu o čalarnem geniju z ironijo in sarkazmom privoščil osebnosti in razmere sedanjih dni.

Ob neki priliki sem mu gledel »Petega evangelija«, ki ga je treba umeti kot »prepevanje«, od pesnika zapeti evangelij, izrazil pomislek glede oblikovne strani, ko je sonetno formo večkrat tako samovoljno skrivil, enajsterec podvojil ali skrčil. Izgovoril se je, da je moderni sonet pač takšen.

V to delo je dr. Novačan vnesel veliko ljubezni, prisrčne toplote in ljube, izbrano besedo. V njem je ho-

Občni zbor SDZ

Občni zbor Slovenske demokratske zveze za Svobodno tržaško ozemlje bo 29. aprila 1951 ob 9.30 uri v društvenih prostorih v Trstu, v ulici Machiavelli 22-II.

Dnevni red:

1. - Overovljenje mandatov delegatov in izvolitev zapisnikarja,
2. - Poročilo predsednika, tajnika in blagajnika,
3. - Razprava o poročilih in razrešnica odboru po nadzornem odboru,
4. - Predlogi,
5. - Volitve predsednika in odbora; nadzornega odbora in članov razsodišča,
6. - Slučajnosti.

Po členu 11. pravil SDZ imajo dostop na občni zbor delegati SDZ z vabilom.

Tajništvo

Konec avtonomije beneških Slovencev

S padcem Beneške republike je odklenkalo tudi Landarski in Mjerski banki in tisoletni avtonomiji. Ko je Napoleon 1. 1797 podjarmil vso goreno Italijo in zasedel Videm, so se Italijani navduševali za zmago vitega Napoleona, a beneški Slovenci so njegovega generala Marmonta pogumno izvižgali pri Petjaku.

Po Kampoformijskem miru je tudi beneška Slovenija prišla pod Avstrijo, in sicer 19. oktobra 1797. Beneški Slovenci niso držali križem rok. Hiteli so k francoskim oblastem s starimi patenti in papirji ter zahtevali potrditev starih pravic. Francozi so jim v odgovor odpravili tisoletne »sosednje«. Pri Sv. Kvirinu, kjer se je zbral parlament, so posekali lipe in potegnili čez kraj, kjer se je shajal parlament, cesto. Odstranili so lastre ali kamenite mize pri Sv. Kvirinu, Bijačah, Tarčetu in Mjersi.

Dne 12. novembra 1797. se je zbral slovenski parlament pri Sv. Kvirinu. Izvoljena sta bila dva odposlanca, ki naj bi šla pred samega cesarja ali pred kakega drugega odgovornega poglavarja in zahtevala potrditev starih pravic Dne 27. marca 1803 se je spet sestal parlament in izbral landarskega velikega župana Jožefa Venturina in mješkega velikega župana Mihaela Drolja, naj gresta pred cesarskega polnomočnega, grofa Bissingena v Benetke, da beneškim Slovencev potrdi njih pravice.

Vsa prizadevanja, prošnje, zahteve so bile zaman. Avstrija je ostala gluha. Francozi in pozneje Avstrijci so zbrisali vse sledove slovenske avtonomije in vse, kar je spominjalo na Beneško republiko. Zato so si takoj v začetku nakopali veliko sovraštvo med beneškimi Slovenci. Zadnji parlament pri Sv. Kvirinu se je zbral dne 2. maja 1804. a sklepal je o 16. novembra 1804. Po tem je še to bilo prepovedano. Tako je izginila zadnja sled demokratske vlade beneških Slovencev.

Pod Avstrijo

Beneški Slovenci se niso hoteli udati usodi in niso marali pozabiti na srečne čase samovlade. Skušali so prezirati avstrijsko oblast in so na svojo roko nadaljevali z zborovanji na svojih »sosednjah«, četudi jim vlada ni hotela dati pravne veljave. To je trajalo do leta 1833, ko je vlada s posebnim odlokom prepovedala tudi »sosednje«.

Ze leta 1816 je Avstrija z odlokom z dne 4. aprila odpravila vseh 36, tisoč let starih županstev in iz njih napravila samo 8 občin. Sovodniško, Sempeško, Sentlenarsko, Grmško, Dreško, Sredensko, Tarčetsko in Ronško. Odpravila je sodišča in jih vse podvrgla Cedaču. V Sempetru je ustanovila nov okraj za teh 8 občin s cesarsko kraljevim komisarjem na čelu. Najbolj so beneški Slovenci občutili avstrijski jarem in postali dostopni za propagando za rešitev izpod avstrijske kraljevine ter za združitev z Italijo, ker so upali, da se bodo povrnili spet v srečne čase Beneške republike. Pri plebiscitu leta 1866. je bilo vse pripravljeno in organizirano tako, kakor so še nedavno pripovedovali beneški dedje, da je vsakdo dobil v roke listek s »St« (da) in ga vrgel v skrinjico za Italijo. O tem, kako so pa Italijani držali svoje obljube beneškim Slovencev, je pa nam vsem prav dobro znano in je dovolj sramotno.

Dr. T.

Danes domačini niti govoriti ne smejo o svoji slavni zgodovini. Banka z dvema ključema, ki so se v njej hranili izvorni dokumenti starih pravic, je izginila neznanokam. Vse listine bogatega arhiva slavnih »bank« so prodali mesarjem v Krminu in Gorici. Kar je ostalo, so naložili na vozček in odpeljali v Cedač in spravili na kaščo uradne palače v jed mišim (Rutar, Ben. Sl.) Sedaj ni najti več sledu o njih. Ze leta 1867 so spremenili uradno ime: »S. Pietro degli Slavia« v S. Pietro al Natissone. Po prihodu Italije ni bilo več imena »Slovenia Veneta«, ampak »Slavia Italiana« vse do fašizma. Po fašistovski dobi pa se niti ime Slavia ne sme omeniti. Beneška Slovenija se sedaj imenuje »Valle del Natissone«, da svet smorja misliti, da ni in ni nikoli bilo ljudi slovenske krvi.

NAŠE RASTLINE

KOPRIVA

Kopriva ali velika kopriva, latinsko na receptih: *Folia urticae* ali *herba urticae*. Kdo bi si mislil, da ima ta osvojeveni plevel v zdravstvu toliko veljave?

Velika kopriva ima močno, daleč razpredeno in vztrajno korenino, iz katere poganjajo do meter in več visoko zelena ali rdečkasta stebila. Mislim, da je ne bo treba natančneje opisovati, saj jo je že vsakdo videl in tudi sigurno občutil njeno pekočo snov, ako se je ne neprevidno dotaknil. Najdemo jo skoro povsod, bodisi za plotom, ob ograjah ali pa tudi na obdelani zemlji. Nabiramo liste ali pa tudi celo rastlino s korenino vred.

Kopriva vsebuje neko pekočo snov, ki še ni popolnoma raziskana, nadalje mravljinčevno kislino in še mnogo drugih snovi, ki ji dajejo tako dober glas. Najbrž so to vitamini in razne rudninske snovi.

Zanimivo je, kaj piše »Slovenska lekarniška knjiga« iz l. 1720 o koprivi. Pisec pravi takole: »Seme in liste koprive kuhati na vinu in piti: to prežene kašelj. Piti trlikrat na dan po dve žlici vode suhih kopriv, prežene bolečine iz črevesja in božjast. Pa tudi kašelj in težko sapo. Prav tako je dobra za jetiko. Na bolne zobe deni zmečkano korenino svojih kopriv. Za vetrove, modron in klanje — to je zavijanje v črevesju — je kuhati koprive na vinu. Za potenje je kuhati koprive na laškem olju in se mazati s tem po hrbtu. Za trganje pomaga mnogim na dobrem vinu kuhana korenina starih kopriv: Za božjast pa pripraviti: »...kuhati korenine starih kopriv na vinu in polagati na telo...«

K temu pristavljata Franc Mihelčič: »Ne moremo tajiti, da so imeli stari prav, ko so priporočali koprivo pri krvavenju, kamnu ter prehladu dihal. Tudi dandanes moremo possem upravičeno priporočati čaj, bodisi iz posušenih listov, vse rastline, semena ali korenine (3 do 5 gramov na skodelico vode) kot zdravilo pri bolnih ledvicah in mehurju, tudi pri kamnu, vodenici in kožnih spuščajih, revmi in protinu, dalje pri krvavljenju v pljučih, krvavi seči, driski, krčih v želodcu, rumenici, pri naduhi in bronhialnem katarju, da celo po nerednih periodah.« Tako Franc Mihelčič. Mi bi pa še pristavili, da je tudi zunanja uporaba velike koprive povsod enako uspešno.

27 Konrad Zelenko: Pri slovenski časti

Stefan se je previdno bližal rodnemu domu. Bal se je sosedov, od nekaj sovražne in nagajive Janževke in bahavega ter zavistnega Joševca. Ta je tik pred vojno bil v dobrih zvezah z nacističnim vrvarjem v mestu. Na srečo je bila pot domov za hrani sovražnih sosedov. Le Murkovini so se približali na srednjo stran. Pa z Murkovimi so si Korenjakovi skoraj vsedkar bili dobri, le tu pa tam jih je zoper nje nahujkala Janževka, ki je Korenjakovim bila zavidna za sleherni uspeh in napredek v gospodarstvu in vse-povsod iskala zdražbo. Iz materinega pisma je Stefan vedel, kako sosedo žre, da se je »Korenjačič, kot so zaničljivo nazivali revno vdovo, Stefanovo mater Veroniko, posrečilo dobiti iz ujetništva zeta Andraža in da jo je sin, ki študira v Ljubljani na vseučilišču, tako dobro odnesel pred Nemci. Kako bi si sosedje meli roke, če bi Korenjakovega visokošola, »zagrizenega narodnjaka«, ujeli in malo pretipali nacisti. Iz same zavisti, da revni, želarski sin študira in bo nekoč kaj postal, bi mu to privoščili.

Stefan je dobro poznal svoje sosedo in se je prav previdno tipal k domu. Od zadnje, najbolj samotne strani je prihajal. Tudi doma na dvorišču je po prstih stopal, da bi mu prod in pesek pod okovanimi čevlji preveč ne hrstal. Z neko tesnobo se je približal k oknu zadnje »hiške« (sobe), kjer je navadno spala mati. Dogodek pri Si-menkovih ga je dobro izmudril. V strahu je bil, če tudi doma nimajo na stanovanju kukšnega vojaka. Prevažne stvari sta imela z Anico in se na misel mu ni prišlo, da bi poizvedel pri dekletu kaj več o domačih. Gotovo so še doma, sicer bi mu Anica brž povedala o nezgodi. Toda, če imajo tudi doma nemške vojake? Stefan nekaj hipov ni vedel, kaj bi storil. Potem si je del dian nad očmi in se previdno in pazorno zazrl v temačno materino sobo. Pridrival je diih in počasi razpoznaval predmete po sobi. Zdelo se mu je, da je vse po starem, da na postelji spi ženska, obrnjena v steno.

»Sveti križ božji!« si je v mislih dejal Stefan in rahlo potrkal po priprti šipi.

Oseba na postelji se je stresla in splašila. Kriknila je polglasno: »Kristus Nazarenski, gestapo, gestapo! Jezus usmiljeni! Ubogi, nesrečni mlk«

»Jaz sem, mati! Stefan!« je Korenjakov nočni popotnik šepnil polglasno skoz priprto okno in hotel materi prihraniti razburjenje in strah.

»Ti si, Stefan, sin moj? Zahvaljen Bog!« je mati sklenila roke. Oči so ji naglo hvaležno objele Kristusovo podobo na steni, potem je mati brž zlezla s postelje na tla.

»Nič ne prižigajte luči, mati! Tudi Lunke in Andraža in njunih otrok ne budite, da ne bo hrupa!« je naročal Stefan.

»Vem, razumem, Stefan! Zaradi sosedov pa Ciporja in Rahuka,« je govorila mati in si iskala obleko. »Se pred polnočjo sta se klatila tod okrog, Bog jima prekrižaj vse zle načrte!«

Potem je mati, le napol oblečena, pohitela v priklet, da odpre vezna vrata. Kar zunaj na pragu je z obema rokama objela sina in ga poljubila.

»Samo da si še živ, otrok moj, samo da te še enkrat vidim, sin moj!« je mati skoraj jokala.

Stefan bi bil presrečen ob tem snidenju, če bi ob sebi imel še ototo Anico. Tako pa ga je prav materin objem spomnil spet na dekle in mu je bilo težko pri srcu. Vendar je le z vso iskrenostjo materi vrnil poljub.

Lunka je v sobi na postelji ujela neki šumot v prikletu (veži). Ustrašila se je in zbudila moža ob sebi. Andraž je pazorno prisluhnil, potem pa je, ko je tudi sam nekaj ujel, jezno siknil:

»Za vraga! Nekdo je v prikletu! Mar sta Cipor in Rahuk z gestapom?« Skočil je naglo s postelje in ob steni za omaro pograbil veliko sekuro drvnico, ki jo je imel že pripravljeno. Dvignil jo je in urno odprl sobna vrata, da kresne z njo nepoklicane nočne goste. Pa se je sila zaudil, ko je v prikletu poleg matere opazil Stefana.

»O, Stefan! Oprosti, da imam v rokah drvnico! Zdej je pri nas tako, veš! Na zdravilce!« Odložil je drvnico v kot in krepko stisnil roko svaku. »Vesel sem te, ali na slabo si naletel, Stefan!«

»Vem, vem, pa srce mi ni dalo drugače, kot da sem prišel domov!«

Medtem je tudi Lunka bila že v prikletu pri bratu. Ljubeče mu je podala roko in dejala:

»Oh, ljubi brat, ko bi ti vedel, kakšno življenje je sedaj pri nas! Vsa sem se stresla, če nista morda pridrla k nam Cipor in Rahuk z gestapovci. Veš, vsi razburjeni smo legli spat, ker so čez dan odpeljali Jožekove. Kristus nebeški, kaj nas še morda čaka! Pojdi v hišo, da se pogovorimo!«

V temi so sedeli Korenjakovi domači in se pogovarjali. Beseda je dajala besedo. Stefan je pripovedoval svoje nevarnosti, Andraž in Lunka in mati pa svoje. Vse je bilo polno groze.

»Preselitte se bojimo,« sta zajokali sestra in mati. »Misli si, preselivte z malimi otroki! Vse je treba zapustiti, le nekaj cunj smeš vzeti in kos kruha, če je pri hiši, in denar, ki ga nimamo! Zeto so se mučili mati vse življenje, da bodo sedaj umrli na tujem v siročini!« Hlipaje je govorila sestra. Mati pa je tudi zajokala:

»Zakaj me Bog ni od vzel s sveta! Pa kaj jaz? Otroci nedolžni, ki bodo brez doma!«

»Preseliti se ne dam in ne dam!« je v ženino in materino tožbo odločno usekal Andraž. »Sekiro drvnico imam za omaro že pripravljeno. Prvemu, ki mi bo prišel javljat izselitev, bom pri priči razklal čelanjola«

»Si znorel, Andraž?« je mirila Lunka moža. »Potem bodo pobili pa tebe in vse nas. Kaj boš imel od svoje jeze?«

»Naj imam, kar hočem, svojega hrama ne dam!« je Andraž bil neizprosen.

»Zdrži se, Andraž, zdrži!« je sestri priskočil na pomoč Stefan. »Res bi ti zlodeji bili vredni še kaj hujšega kot sekire, ali življenje je, dragi mi, samo eno. Nisi tudi sam! Saj se bo sprevrglo! Stisni rajši zobe in se premagaj!« Stefan je svetoval Andražu tako, dasi je tudi njemu vrela kri po žilah.

»Najrajši bi z zobmi raztrgal vse pritepence, tudi če bi potem z menoj bilo konec! Cemu bi jaz, ki sem s svojo družino živel in živim počeno, ne smel bivati v lastnem domu? Vrag nesl Hitlerja in vse njegove! Ne, izseliti se ne dam!«

Ob burnem razgovoru so se otroci v posteljah prebudili in zajokali. Lunka jih je pomirila. Poslej so vsi štirje, ob peči na klopi sede, govorili tiše. Vsem je bilo bridko pri srcu. Stefan je želel, da bi, če ne more oteti že Anice, rešil vsaj mater ali kakšnega otroka. Kako srečen, presrečen bi bil, če bi z Anico mogel oteti še domače! Toda besede o begu, ali da bi rešil vsaj kakšnega otroka, nista marali čuti ne Andra, in Lunka in mati. Kako bi v teh časih mogla mati pustiti lastno hčer z malimi otroki samo! Kaj bi tudi rekli sosedje, da se je »Korenjačica« na stara leta šla umakot zdoma, koza stara! Ne, nikamor ne pojde mati! Kar bo, pa bo. Tudi če jo izselijo zdoma, več kot umrla ne bo! Bog ji daj le srečno zadnjo uro, čeprav bo morala ugasniti v tujini! Mater so ob teh besedah oblivale grenke solze.

(Se nadaljuje)

Vesti z Goriškega

GORIŠKO UREDNIŠTVO: GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

Ostanki fašističnih podreptnikov in komunističnega strahu na vasi

Ze dolgo odlašamo s priobčenjem dopisov z dežele, ki nam tožijo, da živijo na naši vasi še vedno razni fašistični podreptniki iz minulih časov. Naš narod in naš človek ljubita odkritost in poštenost, kremenite slovenske značaje, ki ne klonijo svoje hrbtenice za kosček kruha, za kako obrtniško bliščenco, za kako prijazno besedo tučca, ali celo za novčič v plačilo izdajstva v narodnem oziru. Da smo si na jasnem: izdajstvo v narodnem oziru ni samo izdajstvo kakga tajnega narodnega zadržanja Slovencev in Slovenk, ki danes ne obstoja, ampak izdajstvo je že samo izpričanje o večji ali manjši narodni zavesti nekoga. Saj dobro vemo, da vodijo naši narodni nasprotniki tudi take sezname. Izdajstvo je tudi hinavsko oviranje rednega in mirnega združevanja naših vaščanov in zahrbtno zaviranje njihovega političnega in demokratičnega prepričanja ter gojitve narodne zavesti.

Pred nami leži zelo važen in žal po vsebini težek dopis z neke slovenske vasi. Iz njega posnemamo, kar je bistvenega in najbolj važnega. Težko nam je, ker vidimo, kako naš narod trpi še danes prav zaradi nekaterih bivših fašističnih pod-

reptnikov, ki so za svoje umazano početje dobili tudi danes ugodna tla in lepo priliko... Imajo obrt, imajo samo tuje časopise, so vedno v prijazni družbi tučev, zahtevajo od naših kmetov, da se ne brigajo za politiko in za slovenske stranke, hočejo biti sami gospodarji vsega mišljenja in prepričanja našega kmeta in kmetice. In radi prevzemajo skrb za vse, kar se tiče vsega gori navedenega, samo zato, da niso na ušesa naših narodnih nasprotnikov vse, kar se na vasi godi in misli! Zaradi teh poturic, pristnih izkoreninjenec, ki samo dokolijo, ker je njihovo početje po določilih obstoječega zakona, ki dovoljuje prosto združevanje, kretanje in mišljenje, resnično odveč in ... nepotrebno!

Zato proč od njih!
Poleg teh narodnih izvržkov pa vlada na slovenski vasi še vedno velik strah, ki ga je sem zanesla komunistična revolucija. Ta težji še vedno težko na srce našega kmečkega človeka in mu mori dušo. Ta naš ubogi trpin vidi jasno, kaj je prav in kje je zločin; kje je meja med resnico in krivico; kdo je zločinec in kdo poštenjak. Pa vendar se njegova odločnost ne upa na dan. Hotel bi zakričati glasno, na vse grlo, da trpi in da

ne more več prenašati strašnega ponižanja, ki ga je nad njim komunistem zakrivil. In vendar se tega ne upa! Boji se zločina in groze, boji se, da se povrnejo tisti strahotni dnevi in noči, ko je njegovo srce bilo nemirno in v strahu. Ko so njegove oči upirale pogled v temo in opazovale, od kod pride vedno novo in vedno hušje gorje, ki mu je že razjedlo dušo in telo, in vendar reže še globoko v njega. Ne išče samo njegovega življenja. Zahteva, da prej mučeniško trpi, da trpi in umira ter glasno kriči: hvala vam mučitelji... Hvala vam, ker me mučite! Tako imam vsaj priliko spoznati vso resnico... Do sedaj sem živel v zmoti... Vi ste moji odrešeniki!... Ker me morite ... in rešite trpljenja!

Grozote fašizma, vojne in komunistične revolucije so danes mimo nas. Ostal je še vedno strah, živ spomenik na vasi. Telo je sicer rešeno in telesno življenje tudi! Duša je mrtva... Nevšečna dediščina, ki bi se je naš kmet rad iznebil, pa ne more tako zlahka! Zajela je njegovo dušo!

Treba je močne volje in krepke odločnosti, da se iztrubi iz živga telesa našega kmečkega rodu. Saj je ta strah danes le prazen strah!

Umrli je kaplan Čedermac

V 82. letu starosti je v svojem rojstnem kraju v Ažli v dolini Nadiže 29. marca t. l. umrl upokojeni župnik g. Anton DOMENIS.

Pokojnik se je rodil v Ažli leta 1869 in je bil posvečen v duhovnika leta 1895. Služboval je najprej kot kaplan v Občici, nato pa kot župnik skozi 31 let v Drenklji. Ob veliki udeležbi svojih sobratov duhovnikov in slovenskih vernikov je bil pokopan v Ažli dne 30. marca t. l.

Slovinci smo z g. župnikom Domenis izgubili ne samo najdne ljubitega dušnega pastirja, ampak tudi moža kremenitega značaja, ki ni klonil pred nikomer in pred nobeno grožnjo in silo, ko je šlo za obrambo pravic našega naroda in jezika in sploh vsake pravice. Zaman so se fašistični oblastniki zaletavali vanj s krivičnimi zahtevami in grožnjami. Stal je kot močan steber na svojem mestu, ko hrast orjak v burji, in vključoval...

Pisatelj Francé Bevč je ovekovščil njegov spomin in njegov kremenit značaj v zgodovinskem romanu »Kaplan Čedermac«, ki ga je

napisal sredi najhujšega trpljenja našega naroda pod fašističnim nasiljem in ostrega boja, ki ga je naš človek častno prestajal in bil za obrambo naših pravic in za obstoj našega naroda. Tembolj pomemben in važen je ta zgodovinski roman, ker se nanaša na življenje naših bratov v dolini Nadiže in na njihovo upiranje nasilnemu raznarodovanju in potujčevanju. In naši rodovi ga bodo še bolj cenili in razumeli, če pomislimo, da se prav sedaj in prav zaradi teh kremenitih značajev prebujata narodno življenje naših bratov ob Nadiži in ob Teru.

Pa naj vedo razni laški sovinstični pisani, da zahteve teh naših bratov po priznanju in spoštovanju naših jezikovnih in sploh narodnih pravic niso nikoli usagnile in nikoli ne ugasnejo! Demokratične voditelje republike pa bodi sram, da odrekajo našim bratom to, kar jim pritiče tudi po Kristusovi zapovedi!

Prav vsi Slovenci se ponosni klanjamo spominu g. župnika Antona Domenisa, hvalečni za njegov delo med nami!

GOSPODARSTVO

Koloradski hrošč

Kakor smo že pisali, je tudi naša dežela okužena po koloradskem hrošču in zato moramo vsi kmetovalci posvetiti vso pažnjo in skrb za pravočasno in uspešno pobijanje. Predvsem moramo omeniti, da je pobijanje tega škodljivca po zakonu obvezno. Zato naj vsakdo, kakor hitro ugotovi prisotnost hrošča, takoj obvesti pristojni kmetijski urad, kjer dobi obenem, brezplačno, potrebno sredstvo za škropljenje.

Koloradski hrošč se je prvič pojavil leta 1944 v Piemontu in je sedaj razširjen po vsej severni Italiji.

Boj proti hrošču je precej enostaven in tudi gotovo učinkovit, potrebno je le takoj in dosledno nastopiti. — Le kdor bi to zanemaril, mora računati, da mu popolnoma uniči pridelek.

Odrasel hrošč je velik dober centimeter, je okroglaste, izbočene oblike in rumene barve, ima na petih 10 podolgovatih črnih črt in nekaj temnih peg na prsih.

Hroščeva ličinka je videti kot nekaj stisnjen čokast črv, in tenek na koncih; je svetlo pomarančaste barve in ima ob straneh po eno vrsto črnih pik.

Hrošč prezimuje v zemlji, izleze spomladi in se preživlja z listjem in tudi stebli krompirja, melancan, paprike in paradiznikov. Samice izležejo nad 1000 jajčk v kupčkih po 20-30 na spodnji strani lista. Ličinke zrejo zelo požrešno liste in mehkeje dele stebela; v 3-4 tednih dorastejo, nakar se spustijo v zemljo, kjer se zabujajo. Čez 2-3 tedne se pojavi druga generacija, ki nadaljuje uničevalno delo. Ima

tovej dve in večih tudi tri generacije, a tretja ne utegne več delati mnogo škode.

Kakor hitro bomo opazili tega škodljivca, moramo takoj podvzeti boj proti njemu, ker le tako lahko računamo na uspeh, ker moramo vedeti, da nam lahko v par tednih popolnoma uniči pridelek.

Uničevalna sredstva so: Tiogamma 1 odst. (100 l vode 1 kg Tiogamma), Emuldit 0,3 odst. (100 l vode 300 gr Emuldita), apneni ali svinčeni arsenat 1 odst. Ker moramo rastlinam škropiti tudi z brozgo modre galice in apna proti peronosperji, lahko omenjena sredstva zmešamo s to brozgo in si tako prihranimo delo. Škropili bomo z navadnimi škroplilnicami.

Kmetje, zapomnimo si, da je boj proti hrošču obvezen in da nam nemarnost lahko prinese uničenje vsega pridełka.

Za gospodinje

Race nočejo biti niti koklje niti matere, zato valijo njihova jajca ali kokoši ali pure. — Jajca rac po 10 dneh niso več dobra za valenje. Za izvalitev potrebujejo 28 dni. Race spada k vodnim pticam, zato naj se valijo v vlažnem prostoru in gnezdo z jajci naj se enkrat na dan oprši z mlačno vodo. Ko se račke zvalijo, jih pustimo 48 ur brez hrane, nakar jim damo testo kruha, rumene moke in otrobov. V prvih 10 dneh držimo račke v zaprtem prostoru in šele potem jih pustimo na prostem.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tisk: Tiskarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

ZAPISKI OB ROBU KNJIGE PROF. VIGEVANIJA:

»Friulani fuori di casa in Croazia e Slavonia«

»G. Aleksandru Vigevaniju, ki tako ljubi in brani našo in svojo Furlanijo, gre priznanje in srčna zahvala Furlanskega filološkega društva.«

Tako je v uvodu k A. Vigevanijevi knjigi »Friulani fuori di casa in Croazia e Slavonia« (Videm 1950) napisala »Società Filologica Friulana«. Tej zahvali se pridružujemo tudi mi, že zaradi namena knjige, ki je, kot pravi avtor: »... Odio e disdegno che ci auguriamo possano un giorno diventare mero ricordo del passato. E possono nuovi, più stretti rapporti, a comune vantaggio delle due economie, instanzarsi tra il Friuli e la Croazia... Essi servirebbero ad approfondire una migliore reciproca conoscenza e comprensione...« K tej želji pripominjamo mi, da žive danes med Furlani in Hrvati — Slovenci, ki morajo logično biti deležni istih želj.

Vigevanijevo delo je zahtevalo velikega truda, napora in vztrajnosti. Mi mu iskreno čestitamo, če je le delno uspel v svoji nameri, da pokaže svojim rojakom in Italijanom vprašanje furlanske emigracije, ki se je častno uveljavila povsod, kamor je prišla, bodisi na pogodbeno delo, bodisi, da se je v novih krajih stalno naselila in se stopila z domačim prebivalstvom. Tudi med nami Slovenci pričajo o tem mnoga čestita furlanska imena, ki so se skozi stoletje ohranila v svoji prvotni obliki celo v slovenski prestolnici. To dejstvo in pa dejstvo, da so imena še vedno pisana v furlanskem pravopisu, mu je njegovo delo na Hrvaškem nemalo olajšalo. Kako nasprotje s kulturonositeljico Italijo, ki celo furlanska imena poitalijančuje, oziroma »toskanizira«! Bolest zaradi tega nasilnega postopanja čutimo predvsem mi Slovenci. Zato je naše čustvovanje s Furlani resnično, tembolj ker občutimo predvsem mi vse zapostavljanje obrobni državljani od strani Rima. Kakor Furlanom je tudi nam zaprta pot v višje uradniške vrste, kljub onim neznamitnim izjemam, ki pravilo le potrjujejo.

Vigevanijevi »Friulani fuori di casa...« se predstavljajo v čedni obliki, tisk je lep, le pri pripombah je majhen in zgoščen, da utruja. Razpreditev poglavij je smotrna in vsakemu poglavju slede pripombe. Citatelju ni prijetno, da mora med čitanjem stalno brskati med temi pripombami, ker ga že to samo in tudi razlika v tisku utruja. Toda običaj je tak in citatelj se mora z njim sprijazniti. Pripombe deloma tolmadžijo besedilo, deloma pa navajajo bibliografske vire, ki so obilni.

Tudi imeniku furlanskih izseljencev, med katerimi so navedene marsikateri slovenske družine (Belina, Beligoj, Bajt, Oset itd.), sledijo pripombe, ki so mestoma zelo zanimive in kažejo, kako so si Furlani med južnimi Slovani s svojim vztrajnim in poštenim delom znali ustvariti odlične življenjske pogo-

je. Kar se imen tiče pa avtor sam priznava, da smatra mnogo prilikov, ki jih je prej imel za furlanske, po podrobnejšem preučevanju za slovenske.

Po naslovu knjižice sodeč, bi bila raziskovanja omejena na Hrvaško in Slovenijo, vendar zasledimo v knjižici tudi beleške iz drugih jugoslovanskih pokrajin in — celo polovico knjige zavzemajo emigranti v Rumaniji.

Ugotavljamo, da bo knjižico g. Vigevanija marsikateri Slovenec s pridom vzel v roke in jo bo odložil z občutkom priznanja in morda hvalečnosti za tako velik napor in pa za objektivnost.

Druga razprava istega avtorja in istega izdajatelja: »Le sorti del Friulano nella Regione Giulia« to zanima predvsem jezikoslovce in morda zgodovinarje.

Avtor prof. Vigevanij je lektor italijanščine v Carigradu, kjer mu želimo novih znanstvenih uspehov.

Volitve na Goriškem

Ni še točno določeno, kdaj bodo volitve na Goriškem. Po vsej verjetnosti bo to dan, ali 3. ali 10. junij, ker so za 27. maja že razpisane volitve v drugih severnih pokrajinskih državah.

Ker bodo ob tej priliki volitve tudi za izvolitev občinskih svetov v Steverjanu, Sovodnjah in Doberdolu, in ker vemo, da je med našim ljudstvom v teh občinah veliko zanimanje in prizadevanje za postavitev volivnih list, pozivamo vse demokratične in narodno zavedne Slovence in Slovenke, naj vestno in ljubeznivo sodelujejo pri izbiranju kandidatov in predložitvi liste.

Volivne obljube?

Italijanski časopisi so prinesli vest, da je v načrtu napeljava vođe za namakanje polja v Gorici, Standrežu in Sovodnjah. Zamisel kot taka sicer ni slaba, toda pomisliti moramo, da je vlada že trikrat napovedala nakazilo zneskov za izvedbo naprav za namakanje gradišćansko-krminske ravnine in še ni dala v ta namen niti vinarja. Kako naj bi torej dala denar za naše Standrežce in Sovodnjence? Po vsej verjetnosti gre za navadno predvolivno obljubo, ki se po volitvah ne izpolni... Lov na slovenske glasove pa!

Preč. g. Ivan Remec - umrl

Dne 27. marca 1951 je umrl na Marofu pri Idriji preč. g. Ivan Remec, župnik in dekan biljanski v pokoj.

Pokojnik se je rodil v Sempasu l. 1864 in je imel tako 87 let. Služboval je v Podbrdu, na Stržišču, v Skrbini, na Vogrskem in končno v Slovencu v Brdih, kjer je več let opravljal tudi posele biljanskega dekana. Leta 1934 se je umaknil v pokoj.

Pokojnik je bil splošno priljubljen duhovnik in narodno zaveden.

Nov župni upravitelj

C. g. Stanko Pontar je s 1. aprilom 1951 imenovan za župnega upravitelja v Zdravščinah. Upravljal bo tudi župnijo Sv. Martina na Krasu.

Cerkvena imenovanja

Dne 26. marca je preteklo deset let, odkar se je vršila v goriški stolnici prva goriška nadškofijska sinoda, ki je uzakonila naše krajevno cerkveno pravo. In ker so s tem dnevom zapadla razna imenovanja, kot je določeno v cerkvenem zakoniku, so bili istega dne imenovani s posebnimi nadškofijskimi odloki:

- 1) Za prosinodalne župnike svetovalec: preč. g. Anton Rutar, župnik v Pevmi, ter preč. g. Ciril Sedej, župnik v Steverjanu.
- 2) Za prosinodalne sodnike: preč. msgr. dr. Božo Kjačić, preč. msgr. dr. France Močnik, preč. g. dr. Kazimir Humar, preč. g. dr. Rudolf Klinec.
- 3) Za člane nadškofijskega upravnega sveta: preč. msgr. dr. France Močnik in preč. msgr. Alojzij Novak.

UNRRA blago

Od 25. aprila dalje bo volneno UNRRA blago na prodaj samo v trgovinah v Gorici in v Trzišču.

Ker v bodoče ne bo več takega blaga na prodaj, bodo že razdeljene izkaznice izgubile veljavo ob zaključku sedanje razprodaje.

Šlovec v Brdih

V Slovencu v zahodnih Brdih (Slovenija) je umrla gospa Amalija Muzulin vd. Mavrič, in sicer v starosti 72 let. Sorodnikom, ki živijo tudi v Italiji in v Trstu, naše sožalje.

Zadoščeno je slovenskim vernikom

Ko smo lani spomladi ponatisnili zahtevo slovenskih vernikov, da se slika svetogorske M. B. začasno prenese na slovensko ozemlje to stran državne meje, dokler se ne vrne na Sveto goro, nismo niti od daleč upali, da bo že danes v njenem svetišču.

Izvedeli smo, da se je cerkvene slavnosti na Sveti gori v nedeljo 8. t. m., ko so sliko prenesli iz Solkana, udeležilo več tisoč vernikov, ki so bili kajpak sami Slovenci in Slovenke. To dejstvo poudarjamo ne zaradi katkega nacionalističnega duha, ampak zato, ker vemo, da slike M. B. niso poletli 1947. leta ukradle slovenske roke, ampak italijanske, in celo tudi roke prav italijanskega duhovnika.

Ti elementi so sliko M. B. ukradli, ker so hoteli zanesti mržnje in spor med dvema tu živečima plemenoma, iz političnega tudi na versko polje. Hoteli so nekako prevzeti monopol češčenja žudežne slike M. B. v italijanske roke, kakor da bi slovenski verniki ne bili vredni češčenja svoje M. B., čeravno se je ona prikazala slovenski pastirici in prosila slovensko dekle, naj ji verniki postavijo »doma na gori, ki jo odtlej Slovenci imenujemo »Sveto«. In zopet poudarjamo, da ne pišemo teh vrstic iz mržnje do drugega naroda. Toda zaradi resnice moramo povedati, da ključno furlanski verniki svetogorsko M. B. »La Madonna dai Sclafas«. To dejstvo seveda ne prija goriškim italijanskim republikancem, ki so vest kot tako zanikali, ko smo jo lani javili v našem listu.

Ko je goriški škof leta 1947. izrekel znano izobčenje ob priliki kraje, in torej bogoskrunstva, je izobčenje veljalo za tiste, ki so tedaj bili v »posestju« slike M. B. Toda danes vemo, da v tistem času ni bila slika v »posestju« nobenega človeškega bitja, ampak da je bila v neki cerkvi v Rimu. Izobčenje ni torej zadelo nikogar!...

Kraja cerkvenih predmetov in še posebej svetinj, umetnin, svetih podob, ki so predmet češčenja itd., se tudi po državnem zakonu kaznuje, in krivci sodno preganjajo. Kako to, da se krivci kraje slike M. B. Svetogorske sodno ne preganjajo? Saj so njihova imena vendar dobro znana! Odgovor je jasen in zelo pomemben: zato, ker niso Slovenci!

Mi ne kličemo maščevanja, samo ugotavljamo živa dejstva in očitno pristransko razliko v ravnanju in obnašanju pristojnih činitelev, kadar gre za Slovence ali ne-Slovence. Veseli nas, da je slovenskim vernikom vendar zadoščeno tako zaradi povratka slike M. B. na Sveto

goro, kakor zaradi dejstva, da je slika tam, kamor spada, to je na slovenskih tleh in v slovenskem varstvu. Mi smo prvi sprožili v »Demokraciji« misel, da se vrne na slovenska tla, med Slovence, zato tudi beležimo vest, da je želja slovenskih vernikov uslišana.

Sam »Giornale di Trieste« poroča o slavnostnem prenosu M. B. in o velikanski udeležbi Slovencev na Sveti gori v nedeljo 8. t. m. in tako daje dokaz, kako Slovenci častimo svojo Mater božjo, kljub vsem oviram današnjega časa!

Tihotapstvo s tobakom

Kazenski oddelek goriškega tribunala se je v torek 10. t. m. bavil z dvema primeroma tihotapstva tobaka in cigaret s Svobodnega tržaškega ozemlja v Italijo. V enem primeru je prišlo tudi do obsodbe tihotapev. Pa pravijo, da suverenost Italije nad Trstom ni nikoli prenehala...

Glasbena šola SPM

Na glasbeni šoli SPM prevzame pouk solopetja naša priznana koncertna in operna pevka

ONDINA OTTA,

katero pozna naša javnost še posebno s koncertov v Radiu Trst II. Prijave gojencev za solopetje sprejema ravnateljstvo Glasbene šole SPM v ul. Machiavelli 22-II., kjer se dobijo vse potrebne informacije.

Proglasitev mrtvim

Kdor koli kaj ve o Emili (Miličiču) Ivanu Edvardu, rojenem v Zagradcu (Zgonik) 1. junija 1900, ki so ga Nemci z doma odpeljali 1. decembra 1944, naj to javi pisarni Tribunala v Trstu v teku 6. meseca od druge objave.

Dr. Josip Agneletto, odvjetnik

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA

sprejema od 9—12 in od 17—19

T R S T, VIA COMMERCIALE

10-II., TEL. 25597

ZA CEBELARSTVO IN MEDARSTVO (že vpeljano) se išče pomočnik ali družabnik s kapitalom. Informacije v odvetniški pisarni dr. Ferfolje - Trst, ulica F. Filzi 17.

Projektiranje in montaža centralnih kurjav, vodovodnih instalacij ter kleparstva izvršuje

ŠVAB MILAN

Trst, Via S. Giusto 16

Kličite tel. št. 93609, da Vas poseti naš strokovnjak za toplotne naprave in centralne kurjave, da Vam da brezplačne strokovne nasvete.

SPOROČILO

Obveščamo cenjeno občinstvo, da smo na novo odprli gostilno

NANOS

v Trstu, ulica Zanetti 6.

Točijo se pristna domača vina. Izborna kuhinja. Cene nizke! Priporočamo se prijateljem dobre kapljice!

ANTON GULIC

VSE NA OBROKE

Radio-aparate, harmonike, šivalne stroje proti plačilu

na račun **lir 1000.-** ostanek v mesečnih obrokih po

Soudeležba na veliki loteriji RUGGERO lir 2000.-

RUGGERO ROSSONI

Corso Garibaldi 8

Lovci, pozor!

KUNE BELICE - KUNE ZLATICE

za direktno eksport v Ameriko PLACA NAJBOLJŠE po dnevnih cenah

M. Fischer

TRST, VIA PIETA' 24 (Telefon 93.134)

Mizarji kmetovalci podjetniki

Deske smrekove, macesne in tridihlesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA

TEL. 90441 T R S T Viale Sonnino, 24